

roku, zabezpieczono realizację jego budowy. W chwili obecnej opracowywane są materiały niezbędne do rozpisania konkursu na projekt tego obiektu.

Wielkość terenu, walory krajoznawcze oraz bogactwo siedlisk stwarzają przyszłemu ogrodui wszechstronne możliwości rozwoju i dorównania w tej dziedzinie najbardziej przodującym ogrodom na świecie.

Omówiona tu 50-letnia historia Ogrodu Botanicznego Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza oraz perspektywy jego rozwoju obrazują charakter działalności tej placówki. Głównym celem naszej pracy jest przystosowanie Ogrodu do obecnych i przyszłych zadań w zakresie naukowym, dydaktycznym i kulturalno-społecznym. Wierząc, iż jest to praca społecznie potrzebna nie ustaniemy w naszych staraniach o dalszy rozwój Ogrodu Botanicznego zgodnie z aktualnymi i przyszłymi potrzebami.

Przedstawiona tu odbudowa i rozwój Ogrodu Botanicznego nie byłyby możliwe bez stałej pomocy i pełnego zrozumienia ze strony władz Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza oraz władz Miejskich. Świadczy o tym fakt, że wszystkie nasze istotne potrzeby związane z funkcjonowaniem i rozwojem Ogrodu są zawsze pomyślnie rozwiązywane. Wyrazem tego jest akceptacja naszych planów rozwojowych zarówno przez władze uniwersyteckie jak i władze miejskie oraz przekazanie ich do realizacji.

Pragnę również podkreślić wielki wkład załogi Ogrodu Botanicznego, bez pracy której, nie byłaby możliwa odbudowa, przebudowa i rozwój naszej placówki. Pełne zaangażowanie w pracy i uczciwy do niej stosunek są podstawowym warunkiem ulepszania naszej działalności i uzyskiwania coraz lepszych wyników. Składam więc w tym uroczystym dla nas dniu gorące podziękowanie wszystkim pracownikom Ogrodu za ich codzienny trud.

PIOTR ŁAPIN

#### WYNIKI PRAC PLENARNEJ SESJI MIĘDZYNARODOWEJ UNII OGRODÓW BOTANICZNYCH

Na przełomie czerwca i lipca (30.06—1.07) 1975 r. odbyło się w Moskwie plenarne posiedzenie Międzynarodowej Unii Ogrodów Botanicznych. Unia ta powstała w 1960 r. w celu umocnienia i rozwoju naukowych więzi i przyjaznych stosunków pomiędzy pracownikami ogrodów botanicznych wszystkich państw i kontynentów. Unia regularnie odbywa plenarne sesje naukowe i sympozja; pomaga przy wymianie materiału roślinnego i literatury; przyczynia się do organizacji botanicznych ekspedycji; stymuluje badania naukowe na temat introdukcji roślin, ochrony i wzbogacania naturalnych zasobów roślinnych wykorzystywanych w rolnictwie, leśnictwie, sadownictwie i terenach zieleni; upowszechnia praktyczną wiedzę o świecie roślinnym; wydaje informacyjną literaturę dotyczącą ogrodów botanicznych całego świata.

W przeciągu 15 lat swej działalności przyczyniła się ona w dużej mierze do podniesienia poziomu i efektywności pracy ogrodów botanicznych w świecie oraz do

umocnienia długotrwałych więzów przyjaźni ogrodów botanicznych i arboretów. Obecnie jak wiadomo, bez takiej współpracy niemożliwe jest rozstrzygnięcie tak ważkich problemów jakim jest — pomnażanie zasobów naturalnych na kuli ziemskiej.

Plenarna sesja Międzynarodowej Unii Ogrodów Botanicznych w Moskwie odbywała się pod przewodnictwem jej prezydenta — członka Akademii Nauk prof. N. W. Cicina (ZSRR), wybranego na to stanowisko w roku 1969 w mieście Seattle (USA). W pracach sesji uczestniczył jej były prezydent — dr R. Howard, dyrektor Arnold Arboretum (USA).

Moskiewska sesja MUOB odbyła się w warunkach, które pozwoliły na prowadzenie obrad w szerokim zakresie i dysponowanie dostateczną rezerwą czasu.

Zgodnie z postanowieniem MUOB, jej plenarne sesje dostosowane zostały do czasu Międzynarodowych Kongresów Botanicznych i Międzynarodowych Kongresów Sadowniczych. Dotychczas spotkania odbywały się równoległe z obradami kongresów. Posiedzenia Unii oraz posiedzenia i sympozja Kongresu były równoczesne, co oczywiście utrudniało udział delegatów w obradach Unii. Tym razem przedstawiciele ogrodów botanicznych obradowali na 3 dni przed otwarciem XII Międzynarodowego Kongresu Botanicznego i w ciągu 2 dni całkowicie skupili swą uwagę na najbardziej ich interesujących i bliskich problemach. Należy podkreślić, że tego rodzaju organizacja zdała całkowicie egzamin.

Program uprzednio przygotowany został poddany pod dyskusję. Jego projekt był opracowany wspólnie z kierownictwem MUOB i jej aktywem. Postanowiono uwzględnić na sesji następujące problemy:

1. omówienie teoretycznych podstaw i metod introdukcji roślin,
2. rozpatrzenie najbliższych zadań ogrodów botanicznych w celu ochrony rzadkich i ginących gatunków roślin,
3. propozycje ulepszenia i pogłębienia międzynarodowej współpracy ogrodów botanicznych całego świata,
4. wymianę doświadczeń nt. upowszechnienia praktycznej znajomości świata roślin.

Ogólna liczba referatów była celowo ograniczona do 9, natomiast referujący dysponowali dostatecznie dużą ilością czasu 30—40 minut. Był to okres zupełnie wystarczający na dokładne i wnikliwe przedstawienie referowanego problemu.

Program sesji był zaaprobowany i zatwierdzony przez plenarną sesję MUOB, która odbyła się we wrześniu 1974 r. w Warszawie oraz przedstawiony na obradach wiceprezydentów XII Międzynarodowego Kongresu Botanicznego w październiku tegoż roku w Leningradzie.

Otwarcia sesji dokonał jej prezydent prof. N. W. Cicin wygłaszając słowo wstępne. Następnie w imieniu władz miejskich Moskwy zarówno delegatów jak i gości serdecznie powitał przewodniczący Komitetu Wykonawczego Dzielnicy Kirowskiej — W. A. Jermołow. Wyraził on swe zadowolenie z powodu tego, że tak ważne zebranie naukowe ma miejsce w stolicy Związku Radzieckiego i odbywa się właśnie w Centralnym Ogrodzie Botanicznym Akademii Nauk ZSRR. Ponadto podkreślił on, że właśnie ten Ogród w okresie 30 lat swego istnienia wniósł duży wkład w dziedzinę nauk botanicznych, stworzył unikalne kolekcje roślin, wielce pouczające eks-

pozycje roślinne i stał się źródłem rozprzestrzenienia nowych gatunków roślin cennych dla gospodarki narodowej.

Centralny Ogród Botaniczny aktywnie pomagał przy zazielenianiu stolicy przekazując nowe cenne rośliny dekoracyjne i udzielając pożytecznych konsultacji. Podkreślono, że Rada Miejska wysoko ceni tę pracę Centralnego Ogródu Botanicznego i traktuje Ogród jako wspaniałą osobliwość swego wielomilionowego miasta.

Z dużym zadowoleniem była przyjęta wiadomość o tym, że niedawno zapadła decyzja zaprojektowania i budowy ze środków miejskich drugiej części tej wspaniałej instytucji naukowej. W tym celu wydzielono 42 ha nowego terenu. Będzie tam wybudowany unikalny obiekt — klimatron, którego szklane sklepienia ścian osiągną ponad 30 m wysokości. Klimatron zajmie powierzchnię około 1 ha. W obiekcie tym zostaną umieszczeni przybysze ze strefy tropikalnej i subtropikalnej, gdzie będą pokazane zarówno poszczególne rośliny jak i całe zespoły.

Na nowym terenie zostanie również zbudowany ogromny basen o powierzchni 22 ha, tu też będzie się mieścić kompleks głównego wejścia do Ogródu, a obok powstanie nowa stacja metra, która pozwoli mieszkańcom Moskwy i jej gościom częściej odwiedzać Centralny Ogród Botaniczny i podziwiać jego zielone „skarby”.

Mówca wyraził życzenie, aby wszystkie organa władzy miejskiej większych miast świata również troszczyły się o swoje ogrody botaniczne, podobnie jak to czynią władze miejskie Moskwy.

Z referatem o działalności MUOB wystąpił jej generalny sekretarz prof. Henderson (Wielka Brytania). Sprawozdanie z działalności za poprzedni 6 letni okres zostało przyjęte i zaaprobowane. Serię referatów naukowych zapoczątkował swym wystąpieniem prof. Cicin wygłaszając referat „Zadania ogrodów botanicznych w ochronie świata roślinnego”. Problem zachowania zasobów roślinnych, nagromadzonych przez naturę przez wiele milionów lat ewolucji, jako źródła pokarmu, surowca, środków utrzymania czystości atmosfery i zbiorników wodnych, a także ważnego czynnika o znaczeniu higienicznym i kojącym działaniu na psychikę człowieka stał się w naszych czasach głównym zadaniem społeczeństwa. Dlatego też referat ten stanowi jak gdyby wytyczną linię wszystkich poczynań sesji i znalazł odzwierciedlenie w przyjętej rezolucji.

S. M. Walters — dyrektor Ogródu Botanicznego Uniwersytetu Cambridge wygłosił referat „Rola ogrodów botanicznych w ochronie rzadkich i zanikających gatunków roślin”. W swoim referacie zwrócił on uwagę na kwestię utworzenia rezerwatu gatunków roślin chronionych w ogrodach botanicznych. Przy tym szczególnie podkreślił ważność dokładnej dokumentacji pochodzenia i warunków, w których te gatunki rosną, a także znajomość ich genetycznej struktury i możliwości wykorzystania ich do krzyżówek. Referent wyraził życzenie, aby każdy ogród botaniczny, specjalizując się w określonej grupie roślin zebrał określoną ilość gatunków znajdujących się na krawędzi zagłady. Takie zadanie przy współdziałaniu MUOB jest w pełni realne, a w rezultacie wszystkie ogrody botaniczne mogą w ten sposób wnieść cenny wkład w zagadnienie ochrony przyrody i to już w najbliższym dziesięcioleciu.

A. M. Grodziński — dyrektor Centralnego Ogrodu Botanicznego Akademii Nauk USSR w Kijowie, wygłosił referat „Biogeocenologia i introdukcja roślin”. Przypisując wielkie znaczenie wpływowi introdukcyjnej działalności człowieka na zmianę roślinnej części, biosfery, referent wskazał na obecność procesu spontanicznej introdukcji roślin, prowadzącej często do powstania roślinności ruderalnej i równoczesnego wyparcia gatunków rodzimych, w tej liczbie rzadkich i pożytecznych dla człowieka. Przytoczył on kilka charakterystycznych przykładów spontanicznej naturalizacji. *Asclepis* introdukowany z Ameryki Północnej świetnie zaaklimatyzował się w okolicach Kijowa i ciągle rozprzestrzenia się na tym terenie. Przeniesione z Kaukazu *Heracleum sosnowskyi* i *Crambe cordifolia* skutecznie rozprzestrzeniają się poza granice poletek doświadczalnych, aktywnie wypierając gatunki miejscowe.

Wiele uwagi poświęcono wyjaśnieniu roli wzajemnego wpływu substancji chemicznych introducentów na gatunki miejscowe. Grodziński wykazał, że w procesie przystosowania roślin do nowych warunków środowiska zarówno w zespołach jak i poza ich obrębem niemałe znaczenie odgrywa zjawisko allelopatii. Wychodząc z tego założenia referent wskazał szereg problemów, które należy postawić przed ogrodami botanicznymi, a mianowicie:

— pomoc w zachowaniu i powiększeniu populacji gatunków rzadkich i ginących flory miejscowej zarówno w stanie dzikim jak i uprawianych,

— prowadzenie prac introdukcyjnych w taki sposób, aby introducenty nie wymykały się spod kontroli i nie przekształcały w chwasty,

— opracowanie metod sztucznego stworzenia długowiecznych, odpornych grup roślinnych z przedstawicieli flory miejscowej i flor obcych, na podstawie poznania ich aktywnej allelopatii jak i allelopatycznej tolerancji.

R. Howard — dyrektor Arboretum Arnolda wygłosił wykład „Zastosowanie komputerów do rejestracji i analizy danych przy introdukcji roślin”. Z wielką uwagą wysłuchano jego doniesienia o 10-letnim doświadczeniu niektórych ogrodów botanicznych USA w kwestii zgromadzenia, zachowania i opracowania danych dotyczących poznania gatunków introdukowanych za pomocą maszyn elektronowo-wyliczeniowych. Bez wątplenia ta racjonalna metoda rejestracji danych o pochodzeniu i zachowaniu roślin w nowych warunkach egzystencji, przy dużej różnorodności kolekcji botanicznych z czasem znajdzie powszechne zastosowanie i przyczyni się do zwiększenia operatywności i naukowego poziomu treści publikacji nt. introdukcji roślin.

S. Białobok — dyrektor Arboretum w Kórniku k. Poznania w swoim referacie „Rola ogrodów botanicznych w rozwoju nauk biologicznych ekonomiki i kultury współczesnego społeczeństwa” rozpatrzył zagadnienia historii ogrodów botanicznych, ich osiągnięcia w rozwoju nauk biologicznych, upowszechnienie poczucia estetyki i piękna wśród szerokich mas społeczeństwa. Referent wskazał na różnice w kierunkach badań prowadzonych w ogrodach botanicznych w zależności od ich podporządkowania jednostkom wyższej rangi i przeznaczenia. Przy tym autor bardzo wysoko ocenił wkład ogrodów botanicznych świata w rozwój nauk biologicznych, zachowanie i wzbogacenie zasobów roślinnych i upowszechnienie wiedzy przyrodniczej.

F. N. Rusanow — dyrektor Ogrodu Botanicznego Akademii Nauk Uzbeckiej SRR w Taszkencie w swoim referacie „Zasady i metody badań kolekcji żywych roślin w ogrodach botanicznych” szczegółowo uzasadnił metodę introdukcyjnych badań całokształtu rodzaju, która stwarza szerokie możliwości dla wszechstronnego, porównawczego przebadania introducentów, doboru gatunków najlepszych i opanowaniu ich uprawy. Przedstawił on istotę tej metody i podkreślił, że może ona być stosowana w celach doboru i przystosowania do nowych warunków gatunków roślin o szerokiej skali ekologicznej. W wypadku poznania i wprowadzenia do uprawy gatunków o bardzo wąskiej amplitudzie ekologicznej dochodzi on do wniosku o konieczności stosowania hybrydyzacji. Przy tym Rusanow powołuje się na udane doświadczenia Ogrodu Botanicznego w Taszkencie prowadzone nad krzyżowaniem rodzaju *Hibiscus* i *Yucca*. Rusanow podkreślił również znaczenie tej metody dla uściślenia związków filogenetycznych i taksonomii roślin doświadczalnych.

F. Benčat — dyrektor Arboretum Mlynany k. Nitry (CSR) wystąpił z referatem „Organizacja międzynarodowych ekspedycji botanicznych na podstawie wzajemnej wymiany”. W referacie tym dał on krótki zarys historii wypraw botanicznych i podkreślił, że wyprawy w specjalnym celu dla zebrania materiału botanicznego do introdukcji, poznania warunków naturalnych, w których introdukowane gatunki rosły, do chwili obecnej były zjawiskiem sporadycznym. Jednakowoż właśnie one dają najcenniejszy materiał do długotrwałych naukowych doświadczeń nt. introdukcji roślin. W kontaktach tych zachodzi konieczność systematycznej planowej organizacji takich wypraw i ze swej strony zaleca opracowanie planu międzynarodowej współpracy organizacji wypraw botanicznych w celach introdukcji roślin. Projekt powinien przewidzieć przygotowanie wyprawy na podstawie rozmów i uzgodnień między ogrodami botanicznymi ZSRR, USA, Wielkiej Brytanii, Japonii, Indii, NRD, RFN i innych krajów przewidujących na szeroką skalę prace z zakresu introdukcji roślin. Zalecał on opracowanie planu dwustronnej i wielostronnej współpracy w zakresie organizacji wypraw botanicznych. Koszty organizacji tych wypraw należy pokrywać na zasadach wzajemnej ekwiwalentnej wymiany. Referent podkreślił, że u podstaw organizacji takich ekspedycji winna leżeć zasada długoterminowego planowania.

R. Seibert — dyrektor Long-Wood-Gardens USA wygłosił referat „Popularyzatorska działalność ogrodów botanicznych USA i upowszechnianie wiedzy wśród społeczeństwa”. Podzielił się on doświadczeniem z organizacji takiej pracy w ogrodach botanicznych USA, wskazał na konieczność jej poszerzania, a także zróżnicowania jej treści i form dostosowanych do rodzaju zwiedzających (dla dorosłych, młodzieży, miłośników, studentów, specjalistów itd.). Referat dra Seiberta był świetnie ilustrowany kolorowymi przezroczkami.

W kwietniu 1975 r. minęło 30 lat od chwili powstania Centralnego Ogrodu Botanicznego Akademii Nauk ZSRR w Moskwie. Zebrani wysłuchali referatu wicedyrektora Ogrodu prof. P. Łapina o osiągnięciach i pracach naukowych tego Ogrodu.

W Związku Radzieckim istnieje obecnie 115 ogrodów botanicznych, niektóre z nich były utworzone ponad 2 wieki temu, inne przeżywają obecnie początkowy etap rozwoju. Ogólnie biorąc wniosły one olbrzymi wkład w rozwój nauk botanicznych i przyczyniły się do wzbogacenia roślinnych zasobów swego kraju. Centralny Ogród Botaniczny zajmuje wśród tej działalności szczególne miejsce. Godna uwagi jest jego historia powstania i postawione przed nim zadania, rozmach prac eksperymentalnych i rola, którą odegrał w zjednoczeniu wszystkich pozostałych ogrodów botanicznych w kraju. Początki Ogrodu datują się z 14.04.1945 r., kiedy jeszcze trwała najbardziej krwawa w historii ludzkości II wojna światowa. Postanowienie o budowie Ogrodu przewidywało powstanie unikalnego obiektu naukowego — ogrodu botanicznego nowego typu, w którym zjednoczyłaby się działalność praktyczna uruchamiania roślinnych zasobów z dokładnym opracowaniem teoretycznym problemu introdukcji i aklimatyzacji roślin za pomocą wszystkich dostępnych sposobów współczesnych nauk biologicznych.

W początkowych etapach rozwoju Centralnego Ogrodu Botanicznego największą uwagę przywiązywano do zgromadzenia kolekcji botanicznych, jako bazy prac naukowo badawczych i podstawy do stworzenia ekspozycji botanicznych. Prace te od pierwszych dni charakteryzowały się dużym tempem i rozmachem oraz celowością.

W otrzymaniu nasion i roślin do kolekcji pomagali zarówno pracownicy naukowcy ogrodów botanicznych Związku Radzieckiego jak i zagranicy. Centralny Ogród Botaniczny prowadzi wymianę nasion z 600 ogrodami botanicznymi i innymi instytucjami naukowymi i doświadczalnymi ZSRR i 750 ogrodami botanicznymi i arboretami 80 krajów zagranicznych. Na podstawie zbiorów z ekspedycji i wymiany udało się zebrać bogate kolekcje i stworzyć reprezentatywne ekspozycje flory ZSRR, dendrologii, roślin uprawnych, kwaciarstwa i roślin tropikalnych, które zajmują obszar około 360 ha.

Obecnie w spisach kolekcji botanicznych Ogrodu można doliczyć się 20 tys. nazw roślin, pochodzących ze wszystkich krańców świata.

Problem introdukcji roślin w Centralnym Ogrodzie Botanicznym jest opracowywany na szeroką skalę z przeświadczeniem o jego dużym znaczeniu zarówno ze względów teoretycznych jak i gospodarki narodowej, stosując przy tym wszystkie dostępne środki współczesnych nauk biologicznych. Zgromadzony materiał faktyczny zawarty jest w całej serii publikacji naukowych. Po zakończeniu części doświadczalnej pracownicy Centralnego Ogrodu opublikowali ponad 4 400 prac o ważniejszych zagadnieniach introdukcji i aklimatyzacji roślin. Corocznie ukazują się 4 zeszyty Biuletynu Głównego Ogrodu Botanicznego (dotychczas wyszło 96 numerów), w których ogłasza się rezultaty prac eksperymentalnych pracowników Centralnego Ogrodu Botanicznego, a także innych ogrodów botanicznych w kraju. Większość wspomnianych publikacji dostarcza istotnych danych do teorii introdukcji roślin i stanowi naukową podstawę wzbogacenia flory i ochrony zasobów genowych świata roślin.

Trudno ocenić rolę Głównego Ogrodu Botanicznego jaką odgrywa w zespoleniu

i koordynacji działalności krajowych ogrodów botanicznych. W tym też celu w roku 1952 została utworzona Rada Ogródów Botanicznych Związku Radzieckiego.

Ogród prowadzi szeroką międzynarodową współpracę stymulując badania introdukcji roślin. Główny Ogród Botaniczny stanowi centralny punkt upowszechniania wiedzy o świecie roślin, o jego ogromnej roli w życiu ludzi oraz prowadzi poważne prace nt. ochrony rzadkich i ginących gatunków roślin.

Centralny Ogród Botaniczny Akademii Nauk Związku Radzieckiego i jego unikalne kolekcje żywych roślin stały się bogactwem narodowym o dużym znaczeniu naukowym i kulturalnym.

Wszystkie referaty wzbudziły żywe zainteresowanie i ożywioną dyskusję na tematy w nich poruszane. Na dyskusję przewidziano odpowiednią rezerwę czasu. Każdy uczestnik sesji miał możliwość wypowiedzenia swego zdania i zasygnalizowania ewentualnych propozycji.

W wyniku dyskusji została przyjęta rezolucja. Ma ona charakter apelu do wszystkich działaczy ogrodów botanicznych świata. Rezolucja zawiera gorące wezwanie do współpracy i aktywnego udziału w rozstrzyganiu życiowo ważnych problemów, rozpatrywanych na sesji. W odezwie ustalono, że ochrona środowiska, ustalenie równowagi biologicznej, ochrona reproduktywnego potencjału przyrody znalazły się w naszych czasach w rzędzie najbardziej ostro zarysowujących się problemów socjalnych, ekonomicznych, prawnych, naukowych i naukowo-organizacyjnych.

Podkreślono, że za ostatnie dziesięciolecie w procesie ochrony i reprodukcji świata roślinnego osiągnięto znaczne rezultaty. Liczne gatunki roślin i całe zespoły są chronione na terenie rezerwatów, parków narodowych, w wielu krajach ukazały się ustawy o ochronie określonych gatunków i form roślin. Nawiązuje się i rozszerza międzynarodowa współpraca w zakresie ochrony świata roślinnego.

Ogrody botaniczne zaczęły koordynować swoje prace z Międzynarodowym Związkiem Ochrony Przyrody i Naturalnych Zasobów, który stanowi najważniejszą międzynarodową organizację, kierującą wysiłki naukowców i specjalistów ku rozstrzygnięciu palących kwestii ochrony przyrody. Jednak dotychczasowe środki są absolutnie niewystarczające. Pozostaje do zrobienia jeszcze bardzo wiele i to w najbliższym czasie.

Sesja uznała, że liczne ogrody botaniczne świata, objęte Międzynarodową Unią Ogródów Botanicznych stanowią olbrzymią siłę, zdolną okazać czynną pomoc w ochronie świata roślinnego na wszystkich kontynentach kuli ziemskiej.

Rozumie się samo przez się, że wyniki ochroniarskiej działalności zależą od funkcjonowania ustawodawstwa, od aktywności organów administracyjnych i społecznych przy stosowaniu tych ustaw w życiu, od poziomu kulturalnego społeczeństwa. Sesja stanowczo poleciła wszystkim ogrodom botanicznym, jako instytucjom naukowym i kulturalno-oświatowym ze wszech miar przyczynić się do rozstrzygnięcia tych zagadnień i pomagać w ustaleniu celowych ustaw i ich przestrzeganiu, w prowadzeniu systematycznych prac upowszechniających wiedzę o roli roślin w życiu społecznym człowieka i propagowaniu idei ochrony świata roślinnego. Plenarna sesja MUOB uznała konieczność ścisłej koordynacji prac ogrodów botanicznych i arboretów z działalnością innych instytucji o charakterze botanicznym, (insty-

tutów naukowo-badawczych, laboratoriów, wyższych uczelni) zajmujących się zagadnieniami ochrony świata roślinnego.

Usilnie zalecano zarówno w skali krajowej jak i międzynarodowej zjednoczyć wysiłki wszystkich zainteresowanych instytucji do opracowania zgodnych metod ewidencji i określenia jednolitych kryteriów i kategorii, którymi należy kierować się przy zaliczaniu gatunków i form roślin do kategorii gatunków rzadkich i ginących. Zanim dojdzie się do tego opracowania, w celu otrzymania materiału porównawczego należy całkowicie posługiwać się klasyfikacją gatunków rzadkich i ginących przedstawioną przez Międzynarodowy Związek Ochrony Przyrody i Jej Zasobów zawierającą 5 klas:

- 0 — prawdopodobnie wyginęły (już nie istniejące)
- 1 — znajdujące się pod groźbą wyginięcia (zagrożone)
- 2 — rzadkie,
- 3 — zredukowane (zmniejszające się),
- 4 — nieokreślone.

Na podstawie tych kryteriów należy uczestniczyć w zestawieniach i publikacjach regionalnych, narodowych i globalnych spisów roślin i współdziałać przy nadawaniu form prawnych ochronie tych gatunków.

Ogrody botaniczne wiodą prym w zakresie uprawy rzadkich i ginących gatunków roślin. Ta dziedzina ich działalności powinna być kontynuowana i obejmować: badania w środowiskach naturalnych i warunkach uprawy biologii i ekologii gatunków rzadkich i ginących oraz opracowanie metod ich uprawy,

uprawę w ogrodach botanicznych gatunków rzadkich i zanikających flory lokalnej równoległe z ochroną miejsca ich naturalnego występowania,

zestawienie i wydanie spisów i „ikonotek” gatunków rzadkich uprawianych w ogrodach botanicznych i arboretach lub rosnących w naturalnych zespołach, znajdujących się na terenie ogrodów botanicznych,

wybór szczególnie cennych i rzadkich gatunków i form flory miejscowej, w odniesieniu do których ogrody botaniczne lub inne pokrewne instytucje mogły wziąć na siebie obowiązek systematycznych obserwacji ich stanu i hodowli na swoim terenie. Podobne prace należałoby podjąć również w stosunku do rzadkich gatunków roślin uprawnych.

Praktyczne wykonanie tych zadań wymaga ustalenia między ogrodami botanicznymi regularnej wymiany informacji nt. uprawy rzadkich, zanikających, ginących i zagrożonych gatunków roślin każdego kraju, wcielenia w życie efektywnych form bardziej zorganizowanej wymiany nasion i żywych roślin w niezbędnych ilościach łącznie z dokładną dokumentacją naukową.

Logicznie biorąc cała ta praca powinna zakończyć się sztucznym odtworzeniem ginących naturalnych zespołów roślinnych drogą uprawy, w zamian za utracone fitocenozy naturalne.

Sesja MUOB zaleciła włączenie do ogrodów botanicznych terenów z roślinnością naturalną. Na tych terenach należy zastosować ścisły system rezerwatowy i prowadzić systematyczną pracę naukowo-badawczą wg programu zapewniającego zachowanie tych ekosystemów jako wzorcowych. Przed ogrodami botanicznymi po-



stawiono zadanie wszechświatowej propagandy idei ochrony przyrody i upowszechnienie wiedzy o świecie roślin wśród społeczeństwa za pomocą wszelkich dostępnych środków, a mianowicie popularnych wydawnictw, organizacji wystaw, wykładów, wycieczek, wyświetlania filmów, seryjnych wydań barwnych przeźroczy itp.

Obecnie zadanie to nabiera szczególnego znaczenia. Problemu świata roślinnego i jego wzbogacenia nie można rozwiązać bez ścisłego związku z całym społeczeństwem. Bez wątplenia taka działalność będzie sprzyjała przygotowaniu i wychowaniu dużej armii miłośników stojących na straży naszego „zielonego przyjaciela”. Z tego też względu uznano za rzecz niezmiernie pożyteczną rozszerzenie wymiany doświadczeń nt. popularyzacji wiedzy botanicznej, nagromadzenia i wymiany publikacji, filmów itp.

Rozstrzygnięcie tych szczególnie ważnych zadań usilnie wymaga rozszerzenia międzynarodowej współpracy naukowej ogrodów botanicznych i pokrewnych im instytucji, a mianowicie przeprowadzenia wspólnych badań naukowych wg uzgodnionych programów, przeprowadzenia regularnych międzynarodowych, regionalnych i tematycznych konferencji ogrodów botanicznych i arboretów w celu przedyskutowania aktualnych zagadnień ochrony świata roślinnego, organizacji wspólnych ekspedycji pracowników ogrodów botanicznych w najbardziej ciekawe ze względów florystycznych rejony poszczególnych państw.

Olbrzymia wartość przyrody jako pierwoźródła dóbr materialnych, jako niewyczerpanego źródła zdrowia, radości, umiłowania życia i bogactw duchowych ludzkości podkreśla nieodzowność i pierwszorzędne znaczenie nakreślonych przez sesję zamierzeń nt. ochrony i wzbogacenia świata roślin. W odezwie MOUB podkreślono, że im rozsądniej będą wykorzystywane bogactwa przyrody tym bogatsze, piękniejsze i bardziej kulturalne stanie się życie każdego człowieka na ziemi, albowiem walka o zachowanie przyrody jest walką o dobrobyt człowieka dzisiaj, jutro, zawsze.

Sesja wybrała nowy skład prezydium MUOB. Na stanowisko prezydenta został wybrany prof. N. Lothian (Adelajda), wiceprezydenta — dr Irwin (New York) i dr K. Faegri (Bergen). Sekretarzem generalnym został dr D. M. Henderson (Edynburg), a członkami, doradcami zarządu Taylor (Vancouver), J. Heslop-Harrison (Kew), F. Bencat (CSR), J. Eckhardt (Berlin), P. Raven (Missouri). Sesja wyraziła podziękowanie prof. Cicinowi za jego wieloletnią i owocną pracę na stanowisku prezydenta MUOB. Zgodnie z uchwałą pozostał on eksprezydentem. Prace sesji przebiegały w duchu jedności i głębokim zrozumieniu ważności rozpatrywanych tu problemów.

Miło jest podkreślić jej reprezentatywny charakter. Uczestniczyło w niej 247 osób delegatów i gości. Wielu z nich pokonało daleką drogę by wziąć aktywny udział w pracach sesji. Na plenarnych obradach sesji MUOB zanotowano przedstawicieli z 25 krajów Australii, Argentyny, Bułgarii, Czechosłowacji, Filipin, Finlandii, Grecji, Hiszpanii, Holandii, Irlandii, Izraela, Japonii, Kuby, Nowej Gwineji, Norwegii, NRD, Polski, Szwecji, Węgier, Wielkiej Brytanii, Wietnamu, Włoch, USA i Związku Radzieckiego reprezentowanych przez przedstawicieli wszystkich 15 republik.

Materiały z obrad sesji MUOB przedstawione delegatom XII Międzynarodowego Kongresu Botanicznego spotkały się z aprobatą. Zapadła uchwała, aby wyniki sesji opublikować w setnym jubileuszowym wydaniu Biuletynu Głównego Ogrodu Botanicznego. Do tego wydawnictwa wejdą ponadto odezwy, referaty i inne ważniejsze doniesienia naukowe.

Plenarna sesja MUOB wezwała wszystkich pracowników ogrodów botanicznych świata do uaktywnienia swych badań w dziedzinie ochrony przyrody, a w szczególności w dziedzinie ochrony najważniejszego składnika — świata roślinnego.

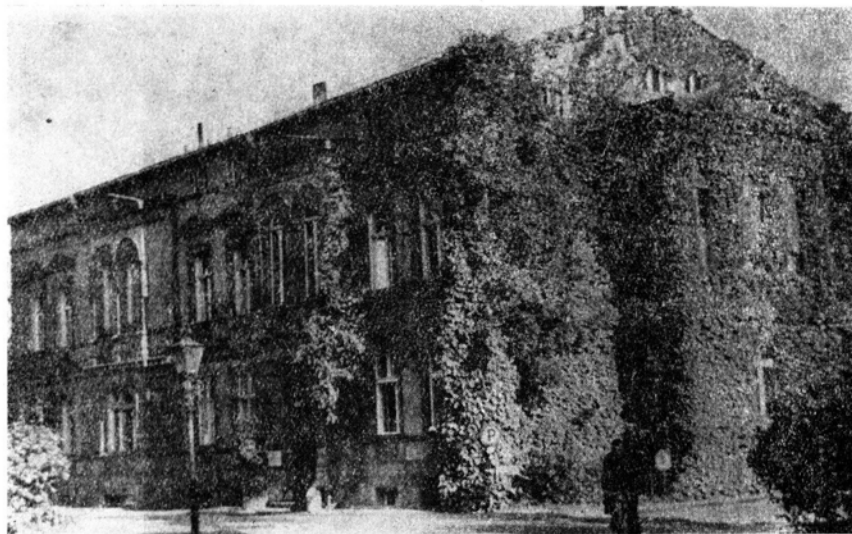
Niewątpliwie wyniki prac sesji MUOB przyczynią się do podniesienia na wyższy poziom naukowej i praktycznej działalności ogrodów botanicznych oraz będą sprzyjać rozwojowi owocnej współpracy pomiędzy ich pracownikami.

tłumaczyła dr Maria Górska.

GÜNTHER NATHO  
Berlin DDR

#### ARBORETUM UNIWERSYTETU IM. HUMBOLDTA W BERLINIE (historia, aktualny stan, perspektywy rozwoju)

Historia Ogrodu Botanicznego w Berlinie rozpoczęła się w XVI wieku z chwilą powstania książęcego ogrodu owocowego i ziół kuchennych, który stopniowo ulegał zmianom. Początek Arboretum datuje się od roku 1863 tj. od chwili przeniesienia zakładu ogrodniczego Späth'a w sąsiedztwo obecnej Berlin-Baumschulenweg. Wkrótce po tym Franciszek Späth (w roku 1874) założył tu, obok domu



Ryc. 1. Budynek Arboretum i Instytutu Botaniki przy Uniwersytecie im. Humboldta w Berlinie